

toszt. Igaza van. Am igen sok az előfeltétele, hogy mindez megvalósítható legyen. Az önálló jelzésrendszer, a grafikai-festészeti nyelv csak akkor válik közérthetővé s ezáltal általánosan élvezhetővé, ha közülük például a színdramaturgia elvei és elemei épp oly közismertekké lesznek, akár az ábécé betűi.

— Kétségtelenül. A színdramaturgia törvényei azonban nem pusztán esztétikai, elvont lelemények. Élettani hatásokon, ideingereken alapulnak — a meleg színek élénkítenek, a hidegek megnyugtának —, a néző tehát akarva, nem akarva kénytelen reagálni rájuk, s így felfogásuk nem egyedül értelmi vagy ismereti tényezők kérdése. Elismerem viszont, hogy az általános hatás csak szűk kereteken belül érvényesül. Am, hogy én is példát mondjak, a virágénekek közérthetőek voltak a maguk idején, a folklor ma is őrzi emléküket, noha ismerni kellett hozzájuk a „virágnyelvet”, vagyis egy meghatározott jelzésrendszert, egy állandó szimbolikát. Az emberek játszva megtanulták mégis. Kifogásaim inkább tartalmiak mint formaiak, habár legtöbbet a képi kifejezőmódot emlegettem. A művészetre annyira jellemző közlési kényszert, a ráolvasásszerű erőt, a szinte mágiához folyamodó ráhatási szándékot nem lelem sehol, vagy legalábbis csak igen kevés helyen. A modern varázslatot hiányolom, ami művészetét emelné a mesterségbeli tudást.

— *Vagyis a prózaiság helyett a költészetet. Méginkább: a valós, a kézenfekvő helyett a réalison túlit. Igenám, csakhogy ez könnyen odáig vezethetne, hogy a művész elszakadna a műélvezőtől, a közönségtől. A film nem tárlat, amit elmélyülten tanulmányozni lehet, percek alatt leperog s véget ér, mielőtt a néző még hangulatilag alkalmazkodhatna a látottakhoz.*

— Ezzel nem tudok teljesen egyetérteni, hiszen a film és a festészet merőben más hatásokat használ fel — a piktúra statikus, míg a film dinamikus színekompózióra épül, a színek kölcsönös viszonyának állandó változására. Mégsem kívánok ilyen messzire menni. Elismerem, hogy az alkotót sok minden köti, így az idő faktora is. Azt is belátom, hogy a művész nem járhat több lépéssel a néző előtt, csupán egyetlen eggyel, mert akkor valóban szakadék támad közöttük.

— *Az alkotó is ember, aki szervesen hozzátartozik korához, képességei kifejtésének kora vívmányait szabnak határt, így a soklépésnyi különbség egyáltalán nem valószínű... Olykor viszont az a bizonyos egyetlen lépés is sok.*

— Lehetséges. Am véleményem szerint a művészek mindenképpen előre kell mutatnia. Nem kulloghat a közízlés után, vátesszék kell válnia — akkor is, ha felháborítja a közönséget. Rembrandtot és Adyt sem értette meg a kora, több gáncs érte őket, mint elismerés, de ők vállalták...

— *Igaz, csakhogy mi már tanultunk ezekből a példákából. Úgy szeretnénk haladni, hogy a jelennek is alkothassunk, ne csupán a jövőnek. A film műfaja különben sem tenné ezt lehetővé. Így talán lassúbb a folyamat, de biztosabbnak tűnik. Amíg fiatal valaki, szívesen hadakozik, már a hadakozás kedvéért is, ám idővel belátja, hogy vannak bizonyos játékszabályok, amiket be kell tartania. Feltéve, ha célt akar érni. Mint már említettem, a vonal kalandja végtelenül sok lehetőséget rejt, mindenkinek a rátermettségén múlik, miként él vele. A jövő úgysis kérlelhetetlen bizonyossággal megmutatja, ki jutott zsákutcába és ki bizonyult úttörőnek. A grafikai film még útkeresésben van, még nem találta meg önmagát, de bizonyos, hogy meg fogja lelni.*

— Verlainé azt vallja: a zene mindenek előtt. Esetleg az animációs filmek alkotói úgy vélekedhetnének: a szépség, a művészet mindenek előtt.

— *És az emberség. A humánummal töltekezett szépség és művészet!*
Ebben megegyeztünk. (Bittet Lajos)

Ha elhatároznád, hogy életed minden napján valamelyik embertársaddal valami jót teszel — még ha nem is több az, mint egy hozzá intézett barátságos szó —, és hátralevő életed minden napján meg is tennéd ezt, és mindnyájan megtennénk, mennyire másképp festene a világ! És ha már a többiek nem teszik, nem kellene legalább nekünk, keresztényeknek elkezdeni végre?

Páli Szent Vince